

INICIATYVINĖ GRUPĖ DĖL MIŠKŲ APSAUGOS SAUGOMOSE TERITORIJOSE

LABANORO KLUBAS, juridinio asmens kodas 195761992

LIETUVOS GAMTOS FONDAS, juridinio asmens kodas 190776346

ASOCIACIJA "GYVAS MIŠKAS", juridinio asmens kodas 304896516

SAJŪDIS UŽ LIETUVOS MIŠKUS, juridinio asmens kodas 304754068

LR APLINKOS MINISTERIJAI

2019-02-25

Miškų konsultacinei tarybai

Laikinei ministro pareigas einančiam Žygimantui Vaičiūnui

LR Vyriausybės kanceliarijai

LR Seimo Aplinkos apsaugos komitetui

Dėl Miškų įstatymo pakeitimų keičiant miškų kirtimų apribojimus saugomose teritorijose

Mes, iniciatyvinė piliečių ir organizacijų grupė, besirūpinanti miškų padėtimi saugomose teritorijose, reiškiamo susirūpinimą, kad Aplinkos ministerijos rengiami teisės aktų pakeitimai bus nepakankami, įgyvendinant ES direktyvų reikalavimus dėl biologinės įvairovės apsaugos ir Lietuvos visuomenės reikalavimus dėl miškų kraštovaizdžio išsaugojimo. Per daugelį metų gamtinė būklė valstybiniuose parkuose, draustiniuose ir NATURA 2000 teritorijose tik blogėjo, tad dabar problema pasiekė tokį lygį, jog valstybei būtina imtis griežtų priemonių šioms teritorijoms išsaugoti. Susipažinę su Aplinkos ministerijos parengtais Miškų įstatymo pasiūlymais bei išsakytais argumentais atsakingų institucijų vasario 21d. konferencijoje, turime pareigą pareikšti šias pastabas ir reikalauti, jog būtų atsižvelgta ir įtraukta į oficialius tolesnius šio įstatymo svarstymus:

- Kadangi visi sutaria, jog nėra aišku, kokia žala šiuo metu padaryta ir kokia esanti tiksliai dabartinė saugomų teritorijų ir buveinių būklė, pritariame Saugomų teritorijų tarnybos siūlymui ir reikalaujame, jog pirmiausia kuo skubiau būtų skelbiamas moratoriumas visoms saugomoms teritorijoms mažiausiai 5 metams, per kuriuos būtų atliktas teritorijų išsamus monitoringas.
- Reikalaujame atsakingų institucijų kuo skubiau pradėti vykdyti saugomų teritorijų monitoringą ir kontrolę, atlikti esamos žalos paskaičiavimus bei vertinimą ir rezultatus pristatyti visuomenei.
- Kadangi Miškų tarnyba pateikė tik miškų teikiamų medienos paslaugų ekonominius paskaičiavimus, įpareigojame Aplinkos ministeriją ir Miškų tarnybą atlikti ir pristatyti visuomenei saugomų teritorijų visų ekosistemų paslaugų vertinimą, tik atlikus visavertį vertinimą galime skaičiuoti naujų pakeitimų kompensacijas ir ekonominius kaštus.
- Įtraukti nuostatą, jog saugomose teritorijose, nacionaliniuose ir regioniniuose parkuose be išimtinių atvejų privaloma derinti miškotvarkos bei gamtotvarkos planus, prieš išduodant leidimus atlikti

poveikio aplinkai vertinimą ir pateikti reikšmingumo išvadą, kaip to reikalauja Buveinių direktyvos 6 straipsnis.

1. Dėl EB svarbos natūralių miško buveinių apsaugos.

Aplinkos ministerija siūlo inventorizuotas EB svarbos natūralias miško buveines priskirti IIA miškų grupei (ekosistemų apsaugos miškai) ir pateikia dvi alternatyvas:

I alternatyva: EB svarbos natūralias miško buveines, ta apimtimi, kuria jas būtina išsaugoti dėl Lietuvos įsipareigojimų ES, išskiriamos į atskirą IIC miškų grupę, kartu aiškiai įvardinant, jog šioje grupėje leidžiami tik biologinei įvairovei išsaugoti būtini specialieji miško kirtimai. IIA ir IIB grupėse dabar galiojantys miško kirtimų apribojimai iš esmės nekeičiami.

II alternatyva: EB svarbos natūralias miško buveines, ta apimtimi, kuria jas būtina išsaugoti dėl Lietuvos įsipareigojimų ES, priskiriamos IIA miškų grupei ir šioje grupėje uždraudžiami visi pagrindiniai miško kirtimai, tačiau leidžiami specialieji kirtimai biologinei įvairovei palaikyti arba atkurti).

Mes iš dalies pritariame II alternatyvai. Siūlome nesteigti naujos IIC miškų grupės, nes IIA miškų grupės ir NATURA 2000 teritorijų tikslai yra tie patys. Taip pat siūlome aiškiau įvardinti, kas yra tie „specialieji kirtimai biologinei įvairovei palaikyti arba atkurti“. Manome, kad ši formuluoatė skamba prieštarai. Tokio pobūdžio kirtimai turi būti rengiami tik pagal gamtotvarkos planus, o ne miškininkų ar miško savininkų nuožiūra, kad „biologinės įvairovės kirtimais“ nebūtų padaryta daugiau žalos nei naudos. Todėl siūlome leisti tik tokius specialiuosius kirtimus, kuriuos numato gamtotvarkos planai. Taip pat siūlome saugoti ne dalį, o visas inventorizuotas EB svarbos natūralias miško buveines, nes tai yra paskutiniai likę Lietuvos natūralūs miškai. Nuo 2014 metų, kai pasibaigė šių plotų inventorizacija, Aplinkos ministerija nieko nesiėmė dėl jų apsaugos ir didelė jų dalis buvo iškirta. Todėl būtina visa apimtimi išsaugoti tai, kas liko.

2. Dėl atvejinių, einamųjų ir sanitarinių kirtimų IIA ir IIB miškų grupėje.

Aplinkos ministerija siūlo uždrausti atvejinius ir einamuosius kirtimus IIA (ekosistemų apsaugos miškuose) ir IIB (rekreaciniuose miškuose) miškų grupėje ir siūlo dvi alternatyvas:

I alternatyva: dabar galiojantis miško kirtimų reguliavimas IIA grupėje iš esmės nekeičiamas, tačiau atvejiniai ir atrankiniai miško kirtimai geriau adaptuojami šios grupės reikalavimams Miškų kirtimų taisyklėse nustatant papildomus apribojimus jų vykdymui. EB svarbos miško buveinės išskiriamos į IIC grupę.

II alternatyva: IIA grupėje, kuriai priskiriamos ir EB svarbos miško buveinės, uždraudžiami visi pagrindiniai miško kirtimai, tačiau leidžiami specialieji biologinei įvairovei palaikyti arba atkurti), taip pat sanitariniai kirtimai ypatingos grėsmės atvejais.

Mes pritariame Aplinkos ministerijos nuostatai drausti II miškų grupėje ne tik atvejinius, bet ir einamuosius kirtimus. Nors einamieji kirtimai nepriskiriami prie pagrindinių kirtimų, bet jais iškertama didelė dalis brandaus, natūralaus miško. Kai ekosistemos natūralios, tai ir miško vystymasis turėtų būti paliekamas natūraliam procesui. Jei bus einamieji kirtimai įteisinti, pagal dabartinę tvarką galės iškirsti (neplynai) iki 40 proc. medžių dar jiems nepasiekus techninės brandos. Tai būtų labai blogai kai kurioms biologinės įvairovės formoms. Einamieji kirtimai žalingi ir rekreaciniuose miškuose. Jais yra sudarkomi miškai ir paprastai paruošiami visiškam iškirtimui, nes paskutiniai einamieji kirtimai leidžiami prieš pat pagrindinius kirtimus. Tuo jie panašūs į atvejinius kirtimus, skirtumas tik tas, kad leidžiama kirsti ir nebrandų medį. Pritariame II alternatyvos nuostatai, kad sanitariniai kirtimai IIA miškų grupėje būtų leidžiami tik ypatingos grėsmės

atvejais (tai turi būti apibrėžta miško sanitarinės apsaugos taisyklėse ir sprendimai priimami ministerijos lygiu, prieš tai leidžiant su jais susipažinti mokslininkams ir visuomenei).

3. Dėl priešerozinių miškų apsaugos.

Aplinkos ministerija siūlo, kad šlaituose augantys miškai (priešeroziniai) būtų priskiriami ne II, o III grupei, motyvuodama tuo, kad šlaituose visvien neleidžiami plynieji kirtimai.

Mūsų manome, kad šlaituose neturėtų būti vykdomi jokie kirtimai, nes tokiose vietose, kurios ilgą laiką buvo nepatogios ūkininkavimui, išsisaugojo patys seniausi Lietuvos miškai. Be to, šlaitų būklei pakenktų bet koks miško technikos naudojimas, todėl priešerozinių miškų tikslui prieštarautų tiek atvejiniai, tiek atrankiniai kirtimai, kurie būtų leidžiami, jei šie miškai būtų priskirti III miško grupei.

4. Dėl supaprastintų atvejinių kirtimų saugomose teritorijose.

Aplinkos ministerija siūlė drausti supaprastintus atvejinius kirtimus rekreaciniuose miškuose (IIB grupė), valstybinių parkų III miško grupėje ir nacionalinių parkų ūkiniuose miškuose (IVA grupė), bet vėliau atsisakė šios nuostatos.

Mūsų nuomone, supaprastinti atvejiniai kirtimai, kai miškas pilnai iškertamas per du kartus 5-7 metų laikotarpyje, yra tolygūs plyniesiems kirtimams. Didžioji dalis plynių saugomose teritorijose, ypač pušynuose, yra susidariusios po supaprastintų atvejinių kirtimų. Tokius kirtimus galima būtų daryti III ir IV miškų grupėje, jeigu nebūtų atliekamas antrasis kirtimų atvejis, t.y. visam laikui būtų paliekami augti sėkliniai medžiai. VDU ŽŪA docento dr. Juliaus Bačkaičio, apgynusio šių kirtimų tema disertaciją, nuomone, pušynuose galima būtų užtikrinti natūralų ir kokybišką miško atsikūrimą, jei po kirtimo būtų paliekamas minimalus 0,2 skalsumas (70-80 medžių hektare). Šios senos pušys ateityje labai puoštų kraštovaizdį, užtikrintų miško įvairiaamžiškumą, kas ypatingai svarbu kraštovaizdžio draustiniuose, kur ir vyrauja III miško grupė. Lygiai taip pat siūlome pasielgti ir valstybinių parkų IV miškų grupėje. Labai svarbu tokius kirtimus vykdyti tik sėkliniais metais, taip užtikrinant savaiminį miško atsikūrimą. Tokie kirtimai, kai visam laikui paliekami augti sėkliniai medžiai, turėtų būti priskiriami prie atrankinių kirtimų.

5. Dėl plynų kirtimų ribojimo III ir IV miškų grupėje.

Aptarinėdama plynų kirtimų draudimą III miškų grupėje Aplinkos ministerija iš pradžių laikėsi nuostatos, kad III miškų grupėje plynieji kirtimai būtų leidžiami tik išimtiniais atvejais (pelkiniuose ir užmirkusiuose miškuose, kai pirmame medyno arde vyrauja eglės, kai siekiama atkurti pušynus ir ažuolynus želdinant) ir jų dydis turėtų būti ne didesnis nei 3 ha (valstybiniuose parkuose 1 ha).

Lygiai tais pačiais išimtiniais atvejais ministerija siūlė leisti plynuosius kirtimus nacionalinių parkų ūkiniuose miškuose, apribojant jų plotą iki 1 ha. Po gautų pastabų iš Miškų konsultacinės tarybos, ministerija nutarė leisti plynuosius kirtimus III miškų grupėje ne tik išimtiniais atvejais, bet apriboti jų plotą (iki 3 ha, valstybiniuose parkuose ir draustiniuose – iki 1 ha), analogiškus ribojimus taikant ir atvejiniams kirtimams. Taip pat nutarė leisti plynuosius kirtimus nacionalinių parkų ūkiniuose miškuose iki 1 ha, ko anksčiau nebuvo leidžiama (plynieji kirtimai nacionaliniuose parkuose dabar leidžiami tik pelkiniuose ir užmirkusiuose miškuose).

IV miškų grupėje Aplinkos ministerija siūlė mažinti plynų kirtimų plotą nuo 8 iki 4 ha (valstybiniuose parkuose iki 1 ha), tačiau po pastabų iš Miškų konsultacinės tarybos nutarė siūlyti mažinti plynuosius kirtimus iki 6 ha (išskyrus valstybinius parkus, kur paliekamas sumažinimas iki 1 ha).

Mūsų nuomone plynų miško kirtimų pakanka ir nesaugomose teritorijose, o saugomoms teritorijoms, kurios nuo plynųjų kirtimų nukentėjo labiau nei bet kada, būtina leisti atsistatyti, sugrąžinti jų buvusią gamtinę būklę

ir kraštovaizdį. Todėl nei III, nei IV miškų grupėje, jeigu tai saugoma teritorija, plynieji kirtimai nepateisinami. Galima būtų tik kaip kompromisą siūlyti leisti plynuosius kirtimus iki 1 ha regioninių parkų ūkiniuose miškuose, bet paliekant augti žymiai didesnį, nei šiuo metu reikalaujama, medžių skaičių, skirtų biologinei įvairovei išsaugoti. Nacionaliniuose parkuose šiuo metu plynieji kirtimai neleidžiami (išskyrus pelkinius ir užmirkusius miškus), tad plynųjų kirtimų liberalizavimas šio tipo saugomose teritorijose, leidžiant plynus kirtimus iki 1 ha, yra nesuprantamas. Klausimų kelia ir dabartinis reguliavimas, kai leidžiami plynieji kirtimai pelkiniuose ir užmirkusiuose miškuose. Jeigu tai leidžiama iš gamtotvarkinių sumetimų (pvz. atkuriant atviras šlapžemes), tai tam pakanka gamtotvarkos planų. Jeigu tai leidžiama ir iš ekonominių sumetimų, tai geriau tokių miškų visai neliesti. Jie yra nenašūs medienos požiūriu, bet svarbūs biologinės įvairovės požiūriu. Sunkioji miško kirtimo technika tokiose augavietėse padarytų daug žalos dirvožemiui, praktiškai jį sunaikindama, o pelnas iš medienos būtų minimalus. Manome, kad įstatyme reikia aiškiai įvardyti, kad pelkinių ir užmirkusių miškų, esančių saugomose teritorijose, kirtimas plynųjų kirtimų būdu leidžiamas tik pagal gamtotvarkos planą. Mūsų taip pat netenkina simbolinis plynų kirtimų ploto sumažinimas (iki 6 ha) nesaugomose teritorijose. Vidutinis plyno kirtimo plotas Lietuvoje jau dabar neviršija 3-4 ha, tad jei norime pastebimo pokyčio dėl plynų kirtimų sumažinimo Lietuvos miškuose, kaip numatyta Vyriausybės programoje, tai reiktų maksimalų plyno kirtimo plotą priartinti bent jau prie vidutinio.

6. Dėl miško kirtimo darbų paukščių perėjimo laikotarpiu.

Aplinkos ministerija siūlo, kad tose NATURA 2000 teritorijose, kurios įsteigtos dėl paukščių apsaugos (PAST), nebūtų leidžiami miško ruošos darbai paukščių perėjimo laikotarpiu nuo kovo 15 iki rugpjūčio 1 d., išskyrus, jei tame miške nėra saugomų paukščių ar jų veiklos požymių.

Jei teritorija išskirta, tai reiškia, paukščių ten yra, ten yra jų gyvenamoji arba potenciali buveinė, kurią jie sezoniškai naudoja ar naudosis, kai populiacija padidės. Todėl griežtai nesutinkame su tokiu požiūriu ir reikalaujame drausti miško ruošos darbus šiose NATURA 2000 teritorijose per visą paukščių perėjimo laikotarpį ir be jokių išimčių. Taip pat manome, kad tose paukščių apsaugai svarbiose teritorijose, kuriose kaip saugomos rūšys minimi geniniai paukščiai, turi būti maksimaliai apriboti sanitariniai kirtimai, kurie šiuo metu kelia didžiausią grėsmę šių paukščių populiacijų gyvybingumui.

Pabaigai prašome, kad Aplinkos ministerija duotų paaiškinimus, ar ruošiamasi kirtimus NATURA 2000 teritorijose derinti su poveikio aplinkai procedūromis, kaip to reikalauja Buveinių direktyvos 6 straipsnis. Jeigu taip, tai kokius teisės aktus ir kaip dėl to ruošiamasi keisti.

Pagarbiai,

„Labanoro klubas“, prezidentas Andrėjus Gaidamavičius

Asociacija „Gyvas miškas“, koordinatore Monika Peldavičiūtė

Lietuvos gamtos fondas, vadovas Edmundas Greimas

Sąjūdis „Už Lietuvos miškus“, pirmininkas Gintautas Kniukšta

Pareiškėjų vardu,

Monika Peldavičiūtė, „Gyvas miškas“ koordinatore

info@gyvasmiskas.lt, +37060101906